

KERAMISCH MAGAZINE

KLEI

NUMMER 4 — JULI/AUGUSTUS 2014

- Tineke van Gils ■ Lia van Rhijn ■ Trudy Otterspeer
- Keramiekbienale Vallauris ■ Dirk van der Kraan
- Klei in de klas ■ New Ceramics ■ Materiaal & Techniek
- Verslag lezersreis

Het **gat** in de heg

In september opent de tentoonstelling ter gelegenheid van het dertig jaar keramist-zijn van Tineke van Gils. In eerste instantie zou het een overzichtstentoonstelling worden van drie decennia werken met keramiek, maar dat plan is inmiddels verworpen. Een hernieuwde kennismaking met fotograaf Kees Hageman zorgde voor een compleet ander uitgangspunt en nieuwe initiatieven.

DOOR BARBARA BUNSKOEK

Door de foto's van Kees Hageman zag Tineke dat het veel boeiender zou zijn om met zijn op groot formaat afgedrukte foto's een greep uit haar werk te laten zien. 'Zijn foto's voegen iets toe aan mijn keramiek, werpen er een nieuw licht op en dat heeft mij vervolgens uitgedaagd om voor deze expositie met nieuwe keramische werken te reageren op zijn foto's, om zodoende op mijn beurt weer iets aan de foto's toe te voegen. Zo wordt het een tentoonstelling die niet alleen vertelt over de afgelopen dertig jaar, maar die naadloos in heden en toekomst overgaat.'

Meester van het licht

In haar beginjaren als keramist ontmoette Tineke van Gils bij toeval topfotograaf Kees Hageman, die zijn faam verwierf met spraakmakende modiefotografie, gevolgd door spannende foto's van interieurs en architectuur. 'Met zijn foto's van spijzen en dranken - veelal in culinaire settings - heeft hij velen doen watertanden en zichzelf internationaal op de kaart gezet. Ongeëvenaard is de wijze waarop hij bijvoorbeeld water of glas kan fotograferen. Kees is een soort Rembrandt in de fotografie, een meester van het licht, het daglicht wel te verstaan.'

Van 1984 tot 1994 was Tinekes pottenbakkerij gevestigd in Amsterdam. Voordat zij daar haar eerste drukwerk had laten maken en daarvan een setje stuurde naar het Thaise restaurant Dynasty, dat zelf huis aan huis prachtige folders verspreidde over hun gerechten en hun interieur, kende ze Kees Hageman nog niet. 'Het restaurant nodigde mij uit om mijn werk te ko-

men tonen en ik mocht er vervolgens enige jaren doorlopend exposeren. Dit had ik te danken aan Kees Hageman, die als adviseur en stylist van het restaurant, zag hoe mijn keramiek en die omgeving elkaar konden versterken.'

Van haar werk maakte Kees Hageman toentertijd fotografische stillevens, waarbij ze een enkele keer mocht assisteren. 'Nog nagenietend van die momenten kan ik zeggen dat ik toen het licht heb gezien. Sindsdien ben ik altijd gefocust gebleven op lichtval. Als ik van klei een vaas draai, zie ik niet alleen die vaas ontstaan, maar vooral ook hoe het licht valt. Want het valt anders op de kraag, in de hals, op de schouder, rond de buik of aan de voet. Alles draait om de verhouding van licht en schaduw. Dit besef landde pas in haar totale omvang, toen ik in Dehua in het zuiden van China van het witte porselein honderd verschillende theepotjes mocht komen draaien voor een mij aangeboden solotentoonstelling in Shanghai. Ik begreep toen dat ik van wit zwart kon maken door ruimte te geven aan de schaduw. Uit de musea kende ik wel de reliëfs van Jan Schoonhoven, maar nooit waren ze zo in mijn geest aanwezig als daar in Dehua. De sporen die ik in mijn werk zichtbaar houd, geven schaduw; dat is mijn handschrift. In het witte porselein merkte ik pas echt hoe kenmerkend die sporen zijn.'

Na jaren uit elkaars zicht te zijn geweest, zond Tineke Kees Hageman eind 2012 een groet, waarop hij liet weten dat hij haar Blanc de Chine graag wilde fotograferen. 'En, na het Blanc

Foto pagina 4:

Wegwijzer, 1998, stapeling van 25 kommetjes, Limoge porselein, h 35 cm

Schelpen, 1995, steengoed, h 45 cm en 38 cm

Foto pagina 5:

Blauwwit porselein, 2014, Blanc de Chine, theepot h 17 cm

Foto boven:

Tazza, steengoed, 1994, h 30 cm

Vaasjes, steengoed, h 32 tot 65 cm

Inval, 1993, vaas steengoed, h 36 cm

Foto rechts:

Schildpad theepot, 1995, steengoed, h 12 cm

Slang theepot, 2013, porselein, h 19 cm

Appel, 2014, steengoed, h 25 cm

FOTO'S: KEES HAGEMAN

'Alle foto's van Kees zijn verrassend. Ik denk mijn eigen werk te kennen, maar zoals hij het fotografeert, zag ik het nog nooit. In alles ziet hij schoonheid en legt dat vast'

de Chine kwam er geen eind meer aan. Alle foto's van Kees zijn verrassend. Ik denk mijn eigen werk te kennen, maar zoals hij het fotografeert, zag ik het nog nooit. In alles ziet hij schoonheid en legt dat vast. Op wonderbaarlijke wijze kan hij composities bouwen van werken die ikzelf nooit in één foto bij elkaar zou zetten, ook deinst hij er niet voor terug om een overvloed van vazen bovenop schalen te schikken, zoals in een schilderij van Vermeer waar de perziken van een fruitschaal rollen. Het is één groot spel met altijd weer dat adembenemende licht.'

Verfrissende eyeopener

Bruikbaarheid als uitgangspunt voor het maken van keramiek stond hoog in Tinekes vaandel gedurende de eerste tien jaar van haar pottenbakkersloopbaan, die begon in september 1984. Halverwege de jaren negentig kwam voor haar als een verrassing het moment waarop zij zich afvroeg: 'Heeft mijn keuze voor het maken van bruikbare keramiek te maken met mijn voorliefde voor gebruikskeramiek, of kán ik niets anders?'

'Toen deze vraag eenmaal in mijn hoofd zat, ging hij er niet meer uit. Ik moest op zoek naar het antwoord. Het voelde als een heftige confrontatie, maar het was tegelijkertijd ook een verfrissende eyeopener. Ik zie het zelf nog altijd voor mij als een plaatje uit een soort Jip en Janneke-verhaal. Ik had ontdekt dat ik aan het spelen was in een omheind en veilig tuintje, maar deze ontdekking was meteen de aanzet om op zoek te gaan naar 'het gat in de heg'. Hoe zou mijn werk eruit zien aan de andere kant van die heg? Ik besepte dat als ik bruikbaarheid als uitgangspunt bij het maken van mijn werk zou laten vallen, dat dan werkelijk alles mogelijk werd met klei. Dit was mij teveel! Ik ben een kleidraaier die zich wonderlijk goed thuis voelt op de draaischijf en besloot daarom het pottenbakkerswiel als verlengstuk van mijn lichaam te zien en daar dan ook nooit meer vanaf te stappen. Om mijzelf met mijn draaischijf door dat denkbeeldige gat in de heg te wurmen, koos ik ervoor om de eerstkomende tijd conische vormen te draaien, vormen die beneden breed begonnen en naar boven toe steeds smaller werden, om te eindigen in een gesloten punt.' Deze conische vormen waren absoluut onbruikbaar. Rechttopstaand kon er niets in, ondersteboven vielen ze om en op hun kant rolden ze weg. Juist door hun onbruikbaarheid waren ze perfect geschikt om Tineke te helpen bij het vinden van haar antwoorden. 'Het interesseerde mij nauwelijks of ik de conische vorm op zichzelf mooi vond of niet, ik had hem doodeenvoudig nodig als gids in een gebied waar ik anders met de klei in zou verdwalen. Ik daagde mijzelf uit om te ontdekken waar die conische vorm mij allemaal zou kunnen brengen. Zo ontstonden allereerst mijn strakke symmetrische tollén. Maar omdat spontaniteit niet aan een riempje naast mij loopt, kwamen er meteen al allerlei verdraaiingen om de hoek kijken in die voor mij toch wel wat al te strakke vorm. Vervolgens kwam ik bij mijn vrouwenbeelden terecht en bij de vormen die ik 'schelpen' noemde. Ik zocht de grenzen van het wiel: Kan ik draaien buiten het midden, kan het scheef, kan het op zijn kop, kan het ook nog met onderbreking?' Gaandeweg

ontdekte Tineke talloze mogelijkheden en ze genoot van de vrijheid. En steevast kwam zij telkens weer terug bij serviesgoed. Nieuwe vormgevingsmomenten die tevoorschijn kwamen in haar vrouwenbeelden vonden direct hun weg naar haar theepotten en andersom. Het één bleek niet los te staan van het ander en dat inspireerde haar doorlopend. 'Een 'writersblock' heb ik nooit gekend. Je kunt het geluk noemen. Het is mijn geluk op een draaiende cirkel van dertig centimeter. Het pottenbakkerswiel heeft geen beperkingen voor mij, ik heb dat wiel altijd als vrijheid ervaren. Het is de klei die zich door mij laat leiden, ik kan ermee dansen op mijn schijf.'

Samenwerking

Samenwerken met en reageren op anderen is in de loop der jaren steeds belangrijker voor Tineke geworden. Vooral in de laatste jaren heeft zij die uitdaging vaker gezocht. 'In het zuiden van China, waar ik in 2010 werkte bij de oudste houtgestookte ovens, voerde ik naast mijn *100 Blanc de Chine theepottenproject* ook een samenwerkingsproject uit met een lokale kleitrekker uit Dehua. Ons gezamenlijke kunstwerk hangt daar nu in het museum. In 2011 in het exchange-project Delft-Jingdezhen mixte ik eeuwenoude technieken van Jingdezhen met mijn eigen draaitechniek. Enkele van mijn grote blauwwitte theepotten reizen nu in de expositie *The blue Revolution* door China. Het was ook in Jingdezhen dat ik begon aan een op elkaar reagerende samenwerking met Pauline Wiertz. Wij hebben die samenwerking in onze eigen ateliers nog een paar maanden voortgezet en er een collectie kunstwerken aan over gehouden waarin ons beider handschrift onlosmakelijk aan elkaar gebakken zit. Bij tijd en wijlen samenwerken is fantastisch, verhelderend en vol onverwachte mogelijkheden en het geeft veel plezier... Misschien wel juist omdat ik toch ook heel erg een solist ben. Om dit laatste te verduidelijken: Ik kan mij momenteel niets uitdagenders voorstellen dan in alle stilte en volledige overgave verder te experimenteren met het witte porselein en mijn celadonglazuren: Dit is mijn *never ending story*.' ■

- *De tentoonstelling 30 jaar keramiek en meer, met foto's van Kees Hageman en keramiek van Tineke van Gils, is te zien op 6 en 7 september in de stallen en de pottenbakkerij-galerie rond de boerderij van Tineke van Gils. Als de koeien nog wat langer buiten kunnen blijven kan de tentoonstelling nog met een week worden verlengd, dit wordt via de website bekend gemaakt. Rijksstraatweg 16, 2636 AX Schipluiden, 015 3808191, info@tinekevangils.com, www.tinekevangils.com. Open van 10.00 tot 21.00 uur.*
- *Op zondagmiddag 7 september om 14.30 uur zal Drumpack (een groep jonge drummers uit Schipluiden) enkele nummers drummen op Tinekes keramiek. Iedereen is welkom.*
- *Van 1 oktober tot en met 2 november zal een deel van de tentoonstelling te zien zijn in het kerkje Op Hodenpijl, Rijksstraatweg 20-22, 2636 AX Schipluiden. Open van dinsdag tot en met zondag van 10.00 tot 20.00 uur. Tijdens vieringen en voorstellingen kan de expositie in het kerkje soms enkele uren niet toegankelijk zijn. Voor informatie: 015-3808191, info@tinekevangils.com, www.tinekevangils.com. De pottenbakkerij-galerie van Tineke blijft toegankelijk op afspraak.*